

TT Panu Pihkala, 18.10.2018

Onko luomusta lääkkeeksi ympäristöahdistukseen?

Ympäristöahdistus

- Ihmisillä on runsaasti erilaisia vaikeita tunteita ympäristötuhoihin liittyen
- Oireita voi kuvata skaalan tai janan kautta
- Osa ihmisistä kokee jopa psykofyysisiä oireita, kun kohtaa huonoja ympäristöuutisia: päänsärkyä, pahoinvointia jne.
- Todella yleistä on epämääräisen levottomuuden, alakuloisuuden ja ahdistuneisuuden kokemus

Erityisen altistuneita ihmisryhmiä

- Psyykkisen käsittelykapasiteettinsa kannalta erityisen haavoittuvassa asemassa olevat
 - esim. lapset, nuoret ja mielenterveysongelmista muutenkin kärsivät henkilöt
- Sellaiset ihmisryhmät, joilla on elinkeinonsa vuoksi vahva sidos ekosysteemeihin, jotka ovat ympäristöuhkien vuoksi muutostilassa
 - esim. maanviljelijät, ammattikalastajat ja -metsästäjät, alkuperäiskansat

Erityisen altistuneita ihmisryhmiä (2)

- Ympäristönsuojelussa aktiivisesti mukana olevat ihmiset
 - esimerkiksi ympäristöalan tutkijat ja ympäristöjärjestöjen vapaaehtoiset
- Ihmiset, joilla on harrastuselämänsä tai elämäntapansa vuoksi vahvoja tunnesiteitä ekosysteemeihin
 - esimerkiksi luonnossa liikkujat (urheilu, marjastus, kalastus, metsästys jne.)

PANU PIHKALA

PÄIN HELVETTIÄ?

Ympäristöahdistus ja toivo

KIRJAPAJA

Päin helvettiä? Ympäristöahdistus ja toivo (Kirjapaja, 2017)

- Yleistajuinen tietokirja, mutta taustalla paljon moni- ja poikkitieteellistä tutkimusta
 - Teologinen epilogi
- Ajattelun välineitä ilmiöiden ymmärtämiseen, käsitteitä (esim. ympäristösuru, solastalgia eli paikkaipuu)
- Mahdollisuus miettiä myös omaa itsesäätelyä, vaikkei olekaan varsinaisesti self help –kirja

Haitat ja hyödyt

- Turhan voimakas ympäristöahdistus laskee toimintakykyä ja hyvinvointia
- Sopiva määrä ahdistusta voi olla muutosvoima
- Ahdistuneisuus ei itseisarvo, mutta vaikeat tunteet todistavat herkkyydestä, joka voi johtaa empaattisiin tekoihin
- Pihkala, "10 suositusta ympäristöahdistuneelle":

<http://ekoahdistus.blogspot.com/2018/09/10-suositusta-ymparistoahdistuneelle.html>

Puolipiilevä ongelma

- Ihmiset eivät oikein löydä keinoja puhua ympäristöahdistuksesta
 - "sosiaalisesti rakentunut hiljaisuus"
 - "äänioikeudeton ympäristösuru"
 - Vrt. "IPCC:n raportti kutsuu suruun ja toimintaan", ekoahdistus-blogi
 - Niin vaikeita tunteita, että haastavaa puhua
 - Yhteiskunnassamme usein (yli?)korostetaan positiivisuutta: "näytä ennemmin iloa kuin surua"

Sosiaalinen hyväksyntä tunteille?

- Tarvitaan julkisen tilan ja oikeutuksen antamista näille tuntemuksille
 - Tilanne parantunut vuoden 2018 aikana, mutta yhä on suuria haasteita
- Esimerkiksi: löytääkö nuori tai maanviljelijä kuunteluapua ympäristöahdistukselleen?

Luomun merkitys

- Sekä aito konkreettinen merkitys...
- ..että ympäristöahdistusta lievittävä merkitys
- Yksi keino, jolla voi kokea osallistuvansa ongelman lievittämiseen
 - Kuluttajat (tämän esitelmän pääpainotus)
 - Luomutuottajat: siirtyminen luomutuotantoon helpottaa samalla omia vaikeita tunteita
 - "Nyt tiedän että olen aidosti yrittänyt"
 - Positiivinen ylpeys oman vaivannäön tuloksista

Arki

- Ihmistä lähellä olevien asioiden merkitys: Ihmisen mieli tekee lähellä olevista asioista laajempia päätelmiä
 - Ilmenee esim. siinä, että kierrätys saa hyvin paljon huomiota: konkreettinen asia, johon voi tarttua
 - Korostuu entisestään, koska ilmastoasiat niin abstrakteja
- Arkipäiväisten tapojen merkitys: ne muokkaavat meitä ja niillä on kestävä vaikutus

Luomun ostamisen piilevät motiivit?

- Millaisia näkökulmia luomuun nousee niiden vaikenemismekanismien takaa, joita ympäristöahdistukseen liittyy?
- Vaatisi lisätutkimusta (riittävän syväälle menevää), mutta ympäristötunteista sinänsä on tutkimusta

Mitä tunteita?

- 1. Syyllisyys
 - Luomu syyllisyyden lievittäjänä

*"It runs on its conventional gasoline-powered engine until it senses guilt,
at which point it switches over to battery power."*

1. Syyllisyys (Peiponen, J. 2015)

- " 'Tätä **syyllisyyttä** yritän lieventää toimimalla 2000-luvun alulle tyypillisellä tavalla, eli maksamalla ylimääräistä rahaa kestävämmällä pohjalla olevista hyödykkeistä ja palveluista, kuten **luomuruoasta**, ekosähköstä, reilun kaupan tuotteista ja kaikista mahdollisista asioista, joista ekologisempi vaihtoehto on olemassa.' (Nainen, 31v.)"

Kriittistä arviointia tarvitaan

- Onko syyllisyys hyvä vai paha asia?
 - "Liikkeelle saava syyllisyys" (Robert Jay Lifton)
vs. lamauttava syyllisyys
- Ero syyllistämisen ja syyllisyyden välille
- Tarve käydä tarkempaa keskustelua erilaisista syyllisyyden muodoista ...
- ...ja häpeästä / kelvottomuuden tunteista

Mahdollisia ongelmia

- 1. "Single action bias"-tyyppinen käytös
- Ihminen perustelee itselleenkin, että tämän valinnan kautta "olen ok" eikä tarvita muuta
 - "Ostan luomua, joten älä sinä tule kyseenalaistamaan sitä, että lennän kolme kertaa vuodessa Australiaan" -tyylinen tilanne
- 2. "Moral licensing", vahvana motiivina "hyvältä näyttäminen" tietyssä viiteryhmässä?
 - Vrt. Sami Kurki & muut tutkijat, Ruralia-instituutti

2. Häpeä (Peiponen 2015)

- "Samanaikaisesti tunnen häpeää joko siitä, että en pysty elämässäni radikaaleihin elämäntaparatkaisuihin kuten elämään ekokylässä. Tai siitä, etten aina pysty pelkästään nauttimaan elämästäni tässä niin järjettömän yltäkylläisessä maailmassa, että aikaisemmat sukupolvet tai nykyiset kehitysmaiden asukkaat eivät osaisi moisesta uneksiakaan. (Nainen, 31v.)"

Ambivalenssi

- Mikä riittää?
- Ja kuka sen voi kertoa?
- Miten luomuun ja muihin kestävämpiin ympäristövalintoihin liittyen voisi viestiä siten, että sekä
 - A) palkitsevuus hyvästä valinnasta ja
 - B) ambivalenssin tiedostaminen: tämä ei ratkaise vielä kaikkea
 - Vrt. Renée Lertzman, SOK & Iso juttu 16.4.2018
 - C) ongelmia ilmenee aina ja kehitystä tehdään

Sosiaalinen ulottuvuus

- Sosiaalinen palkitsevuus / hyväksyttävyys
 - Miten laajentaa luomua eri kansanjoukkojen valinnaksi?
 - Taloudellisen epätasa-arvon tuomat ongelmat ja luomun hinta
- Kuluttajavalinnat & yhteiskunnallinen vaikuttaminen: silta luomun ja rakenteellisen vaikuttamisen välillä?

Omat valinnat ja päättäjien rooli

- Parhaimmillaan omat valinnat ovat rohkaiseva muistutus siitä, että minäkin osallistun kestävämmän maailman rakentamiseen
- Samalla tarvitaan päättäjiltä viestiä siitä, että yhteiskunnallista johtajuutta harjoitetaan asiassa
 - Kansalaiset kaipaavat sitä, että voivat kokea omien valintojen asettuvan osaksi laajempia virtoja

3. Ilo

- Ilo, voimaantumisen, tyytyväisyys
- Luomu on monin tavoin menestystarina, toivon merkki, joka hahmottuu "kahden tason näkökyvyllä" (termistä Pihkala 2017)

Laudato Si' (2015)

- "Ei pidä ajatella, että nämä ponnistukset eivät muuta maailmaa. Tällaiset teot levittävät yhteiskuntaan hyvää, joka aina kantaa hedelmää enemmän kuin voidaan havaita. - - Lisäksi nämä teot palauttavat meille tunnetta arvokkuudestamme." (212.)

Yhteystiedot

- panu.pihkala@helsinki.fi
HY, Teologinen tiedekunta, 0503185785
- Katso myös artikkelit:
 - "Johdatus ympäristöahdistukseen", *Tieteessä tapahtuu* 6/2018 (tulossa)
 - "Kuinka käsitellä maailman ongelmia?", *Ainedidaktiikka* 1, 2017
 - "Miksi ilmastonmuutoksesta on niin vaikea puhua?", *Tieteessä tapahtuu* 1/2017
 - "Environmental Education After Sustainability", *Global Discourse* 1/2017

Kirjallisuus

- Johanna Peipola: *“Yritän hoitaa oman pienen osani”:*
Yksilön kokemuksia ympäristövastuullisesta ja riskitietoisesta elämänpolitiikasta.
Sosiologian pro gradu-tutkielma, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto 2015
- Paavi Franciscus, *Laudato Si*-kiertokirje, 2015